

Agluonos šventovės šventoriaus latvių ir lietuvių Kryžiaus kelio giesmės: sąsajos ir skirtumai

Straipsnyje apžvelgiama, kokias giesmes, apvaikščiodami Agluonos (Latvija) šventovės šventoriaus Kryžiaus kelią, arba mažąsias kalvarijas, gieda latvių ir lietuvių maldininkai, aptariamos šių giesmių sąsajos ir skirtumai. Tyrimas atskleidė, kad latvių ir lietuvių maldininkai, apvaikščiodami Agluonos šventovės Kryžiaus kelią, arba mažąsias kalvarijas, gieda skirtingas giesmes.

The article discusses canticles of the Way of the Cross that are sung in Agluona (Latvia) by Latvians and Lithuanians; also the interfaces and differences of the canticles. The research revealed that Latvian and Lithuanian prayer books and hymnals for the Way of the Cross or Little Calvary set in Agluona churchyard contain different canticles.

Ivadas

Agluona – Latgaloje (Latvijoje) esanti katalikiška šventovė. Agluonos šventovė įkurta XVII a. pab., kai Viškovos (dabartinės Agluonos) dvaro savininkė Eva Justine Šostovicka 1697 m. pakvietė vienuolius dominikonus iš Vilniaus, kad regione sustiprintų katalikybę, įkurtų vienuolyną ir parapijos mokyklą¹. 1699 m. pastatytas vienuolynas, 1700 m. – pirmoji medinė bažnyčia, kurios centriniame altoriuje Vilniaus vienuoliai dominikonai netrukus įtaisė Švenčiausiosios Dievo Motinos Maloningosios paveikslą, sukurtą pagal Trakų maldos namuose esantį paveikslą, ir įvedė Švč. M. Marijos Ėmimo į dangų šventę². 1780 m. Agluonoje pastatyta mūrinė bažnyčia, vienuolynas ir šventoriaus tvora su 6 vartais, kurių šoninėse nišose įstatytos Jėzaus Kristaus kančios kelio skulptūros, vadinamos 14-os stočių Kryžiaus keliu, arba mažosiomis kalvarijomis³. Bažnyčią ir vienuolyną supa ežerai, o rytinėje pusėje yra stebuklingas šaltinis, nuo 1824 m. dėl savo gydomųjų savybių pavadintas Šv. Antano šaltiniu.

Agluonos šventovė išsiskiria šventoriaus tvoroje įrengtu 14-os stočių Kryžiaus keliu, arba mažosiomis kalvarijomis, kur maldininkai nuo stoties prie stoties eina giedodami tam skirtas giesmes.

Straipsnyje keliami klausimai: kokias giesmes, apvaikščiodami Agluonos šventovės Kryžiaus kelią, arba mažąsias kalvarijas, gieda latvių ir lietuvių maldininkai? kokios yra šių giesmių sąsajos ir skirtumai?

Tyrimo objektas – Agluonos šventovės šventoriaus Kryžiaus kelio, arba mažųjų kalvarių, giesmės.

Tyrimo tikslas – ištirti Agluonos šventovėje latvių ir lietuvių maldininkų giedamų giesmių sąsajas bei skirtumus.

Uždaviniai:

1. ištirti ir pristatyti Agluonoje per vasaros lauko ekspedicijas surinktą medžiagą, susijusią su Agluonos šventovėje latvių ir lietuvių maldininkų giedamomis giesmėmis;
2. nustatyti, kokios konkrečiai giesmės yra giedamos;
3. atskleisti, kokios šių maldų ir giesmių (atliekamų latvių ir lietuvių maldininkų) sąsajos bei skirtumai.

Apie Agluonos šventovės istoriją, jos kilmę yra skelbta nemažai medžiagos. 1856 m. Agluoną monografijoje „Kościół i klasztor OO Dominikanow“⁴ pristatė lenkų mokslininkas Dominikas Chodźko. Skelbta nemažai latvių mokslininkų tyrimų: 1993 m. pasirodė straipsnis „Aglonas Bazilika“, publikuotas leidinyje „Katōļu Dzeive“⁵; 1994 m. studija „Latgola muna tāvzeme“⁶ (aut. Bonifācījs Briška); 1991 m. knyga „Latgales likteņi“⁷ (aut. Francis Kemps); 1998 m. studija „Daugavpils Novada. Krucifiksi“⁸ (aut. Inga Pettere). Apie Agluonos šventovę rašė ir lietuvių tyrinėtojas kun. Robertas Gedvydas Skrinskas knygoje „Piligrimo vadovas po stebuklingas Marijos vietas“⁹. Tačiau Agluonos šventovės šventoriaus Kryžiaus kelio stočių, arba mažųjų kalvarių, maldynai ir giesmynai mažai tyrinėti. 2006 m. paskelbta šio straipsnio autoriaus publikacija „Культ горы трёх крестов в Аглоне (Латвия), Вильнюсе (Литва) и Казимиерц Дольни (Польша)“¹⁰. Informatyvi 2011 m. Latvijoje išleista kompaktinė plokštelė „Basilica Aglonensis“¹¹.

Tema nauja ir aktuali šiandienos Katalikų Bažnyčios istorijos, liturgijos, etnologijos ir etnomuzikologijos mokslininkams tiek Latvijoje, tiek Lietuvoje.

Tyrimo metodai: aprašomasis, analitinis ir sintezės.

Tyrimo prielaida – Agluonos šventovėje latvių ir lietuvių maldininkų atliekamos Kryžiaus kelio, arba mažųjų kalvarių, giesmės yra skirtingos.

1. Trumpa Agluonos šventoriaus Kryžiaus kelio, arba mažųjų kalvarių, Kryžiaus kelio istorija

Agluonos šventovė įkurta XVII a. pab., kai Viškovo (dabartinės Agluonos) dvaro savininkė Eva Justine Šostovicka, remiama Livonijos vyskupo Mikalojaus Poplavskio, siekdama sustiprinti katalikybę Latgalijoje, 1697 m. pakvietė vienuolius dominikonus iš Vilniaus įkurti vienuolyną ir parapijos mokyklą. Atvykę vienuoliai ilgai neradę vietos, kur statyti vienuolyną. Legenda sako, kad tuo metu pas garbingąją dvarininę Evą Justinę Šostovicką gyveno latvių našlaitė vardu Anna, kuriai rugpjūčio 15 d. vienai besimeldžiant tankiame eglyne tarp dviejų eglių pasirodė Dievo Motina su vaikelium ant dešinės rankos, o tuo pačiu metu dominikonų vienuoliui t. Remigijui – baltos bažnyčios su aukštais bokštais vizija. Tankiame eglyne, kur tarp dviejų eglių pasirodė Dievo Motina, 1699 m. buvo pastatytas vienuolynas, o 1700 m. – pirmoji medinė bažnyčia. Iš to ir kilo šventovės pavadinimas Aglenia (latv. – aut. past.), dabar Agluona. Netrukus

Vilniaus vienuoliai dominikonai bažnyčios centriniame altoriuje įtaisė Trakų Dievo Motinos paveikslą kopiją, kurios originalą 1718 m. rugsėjo 8 d. vainikavo Vilniaus vyskupas Kazimieras Konstantinas Brzostovskis¹². 1751 m. bažnyčiai buvo suteiktas Švč. M. Marijos Ėmimo į dangų vardas ir įvestas šios šventės šventimas. 1780 m. Agluonoje sudegus medinei bažnyčiai buvo pastatyta nauja mūrinė bažnyčia, vienuolynas ir šventoriaus tvora su 6 vartais, kurių nišose įstatytos Jėzaus Kristaus kančios kelio skulptūros, vadinamos mažosiomis kalvarijomis, arba 14-os stočių Kryžiaus keliu. Agluona tapo viena iš paskutinių katalikiškų šventovių Šiaurės Rytų Europoje (toliau į rytus buvo Rezeknė – aut. past.).

Agluonos šventovėje įtaisytas 14-os stočių Kryžiaus kelias – liaudies pamaldumo praktika. Šios liaudies pamaldumo praktikos ištakos – Jeruzalėje. Tai kelias, kuriuo Kristus ėjo į savo mirties vietą. Padavimai liudija, kad Švč. Mergelė Marija kasdien lankydavo Kristaus krauju apšlakstytas vietas. Marija pasekė ir kitos Jeruzalės moterys bei pirmieji krikščionys¹³. Nuo Konstantino Didžiojo laikų (IV a.) ypač garbinamas kelias, kuriuo ėjo Kristus. Tai *Via dolorosa*¹⁴ Jeruzalėje ir jo pavyzdžiu atsiradusios Kryžiaus kelio maldos¹⁵. Iš pradžių maldos buvo pačių įvairiausių formų. Vėliau, kai į Šventąją Žemę vėl grįžo pagonybė, šios krikščionių tradicijos sunaikintos. Iš Jeruzalės piligrimai jas perkėlė į Europą. Jau V a. Italijoje, netoli Bolonijos miesto esančiame Šv. Stepono vienuolyne, šv. Petronijaus pastangomis pastatytos kelios koplyčios, simbolizuojančios svarbiąsias Jeruzalės šventoves. Krikščionims brangią Šventosios Žemės vietą nuo 1219 m. paties šv. Pranciškaus valia pradėjo saugoti pranciškonai, tačiau tikrasis šventovių saugojimo organizatorius buvo pirmasis Pranciškaus įpėdinis brolis Elijas Kortonietis¹⁶. 1312 m. pop. Klemensas V pranciškonams pavedė saugoti ir globoti šventoves bei šventąsias vietas Palestinoje¹⁷. XV–XVI a., kai ėmė mažėti į Šventąją Žemę vykstančių maldininkų, Europoje vienuoliai dominikonai prie vienuolynų, bažnyčių atvirose erdvėse, remdamiesi evangelijomis, ėmė įrenginėti kalvarijų stotis, t. y. daugiaplanius Kryžiaus kelius. Pirmosios dominikoniškosios kalvarijos įsteigtos 1423 m. Kordobos (Ispanija) apylinkėse. Netrukus atsirado kita Kristaus kančios kelio garbinimo forma – 14-os stočių Kryžiaus kelias. Šį stočių ciklą įteisino ispanų pranciškonai, jį garbinantiems maldininkams Šventasis Sostas 1628 m. suteikė visuotinius atlaidus¹⁸.

1686 m. pop. Inocentas XI, remdamasis vienuolių pranciškonų atsidavimu saugant Kristaus kančios kelią Jeruzalėje, ypatingu raštu suteikė teisę Pranciškonų ordinui įrengti Jeruzalės Kryžiaus kelio stočių kopijas visose jų bažnyčiose. Šią privilegiją pop. Inocentas XII 1695 m. dar kartą patvirtino ir paaiškino, kad viso pasaulio pranciškonai turi teisę savo bažnyčiose steigti stotis ir skatinti tikinčiuosius jas apvaikščioti. Pop. Benediktas XIII 1726 m. suteikė Kryžiaus kelio atlaidus visiems tikintiesiems, ypač tiems, kurie meldžiasi už sielas, t. y. už mirusiuosius. Pop. Klemensas XII 1731 m. leido įrengti 14-os stočių Kryžiaus kelią, tačiau su sąlyga, kad jį įsteigs pranciškonai, be to, jis turi būti vyskupo patvirtintas. 1741 m. pop. Benediktas XIV ragino visus kunigus įrengti savo bažnyčiose stotis, nes daug bažnyčių, taip pat ir Romos, jų dar neturėjo. Pirmasis tai padarė šv. Leonardas, jo rūpesčiu Romoje, Šv. Bonaventūros vienuolyno bažnyčioje, buvo įsteigtos stotys. Pop. Benedikto XIV rūpesčiu ir šv. Leonardo pastangomis

1750 m. gruodžio 27 d. Koliziejaus arenos viduryje pastatytas milžiniškas medinis kryžius ir aplink jį įrengtas 14-os stočių Kryžiaus kelias, kurį pašventino popiežiaus delegatas (Kortonietis)¹⁹.

14-os stočių Kryžiaus kelio įsigalėjimas susijęs ir su atlaisdais, kuriais popiežiai apdovanojo pranciškonus – šio kulto Jeruzalėje saugotojus ir propaguotojus. Kitų kongregacijų vienuolynai, turėdami pranciškonų vienuolijos leidimą, Kryžiaus kelius ėmė steigti ne tik bažnyčiose, bet ir prie vienuolynų sienų, kapinėse, bažnyčių šventoriuose (kiemuose) ar netoli esančiose kalvose. Lietuvoje tokio tipo Kryžiaus kelią Telšių bernardinai 1759 m. įsteigė kalvotose Beržoro apylinkėse²⁰ ir 1771–1780 m. Tytuvėnų bernardinų vienuolyno bažnyčios šventoriaus tvoros arkadose²¹, o Latvijoje 1780 m. vienuoliai dominikonai – Agluonos šventovės šventoriaus tvoroje. Taigi, laikui bėgant, Agluonos Kryžiaus kelias tapo paskutine katalikiškosios Šiaurės Rytų Europos šventove, žvelgiant į rytus.

Agluonos šventovės šventoriuje įrengtas 14-os stočių Kryžiaus kelias apvaikštomas per gavėnią, taip pat per Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų šventę. Vasaros lauko ekspedicijų medžiaga liudija, kad per minėtas šventes, apvaikščiodami stotis, drauge meldžiasi iš Latvijos ir kaimyninių šalių susirinkę tikintieji²².

2. Agluonos šventovėje latvių ir lietuvių maldininkų giedamų giesmių panašumai bei skirtumai

Per vasaros lauko ekspedicijas surinkta medžiaga²³ ir spausdintiniai šaltiniai atskleidžia, kad Agluonos šventovės Kryžiaus kelią, arba mažąsias kalvarijas, Latvijos maldininkai apvaikšto melddamiesi ir giedodami Kryžiaus kelio (latv. *Krustaceļš*) maldas bei giesmes iš liturginių maldynų „Teicit Kungu“²⁴ ir „Slavējiet Kungu“²⁵. Jaunimas šį Kryžiaus kelią apvaikšto melddamasis iš maldyno „Kūpa ar Jezu“²⁶. Teko pastebėti latvių maldininkų, kurie prie stočių meldžiasi individualiai, tylomis, o nuo stoties prie stoties eina giedodami psalmes iš psalmių knygos „Bėru psalmi Latgalē“²⁷. Per Švč. M. Marijos Ėmimo į dangų atlaidus, Šv. Meinhardo didžiosios šventės naktinės vigilijos metu maldininkai su žvakelėmis rankose prie stočių meldžiasi drauge. Nuo vienos prie kitos stoties einama priekyje nešant kryžių. Procesiją lydi Agluonos bažnyčios choras, giedantis giesmes iš levos Lazdynės sudaryto Kryžiaus kelio giesmyno²⁸.

Per vasaros lauko ekspedicijas surinkti duomenys rodo, kad atvyksta lietuvių maldininkų iš Vilniaus Palaimintojo Jurgio Matulaičio, Zarasų Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų, Rokiškio Šv. apaštalo evangelisto Mato ir kitų parapijų. Dažnai kartu meldžiasi ir Latvijos lietuviai iš Aknystos (Aknīste), Alūkstos (Ilūkste), Ciskodo (Ciskādi), Daugpilio (Daugavpils), Gryvos (Grīva), Kalkuonės (Kalkūne), Kraslavos (Krāslava), Medumo (Medumi) ir Subatės (Subate) parapijų²⁹. Lietuviai maldininkai dažniausiai atvyksta ne atlaidų ir švenčių dienomis. Agluonos šventovės Kryžiaus kelią jie apvaikšto melddamiesi ir giedodami iš lietuviško „Liturginio maldyno“³⁰.

Remiantis turimais duomenimis sudaryta 1 lentelė.

1 lentelė. Agluonos šventovėje latvių ir lietuvių maldininkų naudojami maldynai ir giesmynai

Eil. Nr.	Latvių maldininkų naudojami maldynai ir giesmynai	Eil. Nr.	Lietuvių maldininkų naudojami maldynai ir giesmynai
1.	Teicit Kungu. Reigas Metropolijas kurija. 1990.	1.	Liturginis maldynas. Ketvirtasis pataisytas leidimas. Lietuvos Vyskupų Konferencijos leidinys. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1996.
2.	Slavējiet Kungu. Lūgšanu un dziesmu grāmata. Rīgas Metropolijas kurija. 1994.		
3.	Kūpa ar Jezu. Lyugšonu grūmota bērniem un jaunišim. Rēzeknes-Agļunas diecezes kurija. 2002.		
4.	Bēru psalmi Latgalē. Pīraksteja un sakōrtōja Ieva Lazdyne. Agļunas bazilikas kōra skūla. 2006.		
5.	Krustaceļš. Pīraksteja un sakōrtōja Ieva Lazdyne. Agļunas bazilikas kōra skūla. 2010. P. 1–8 (manuskripts).		

Iš 1 lentelės matyti, kad apvaikščiodami Agluonos šventovės Kryžiaus kelią, arba mažąsias kalvarijas, latvių ir lietuvių maldininkai gieda iš skirtingų maldynų ir giesmynų.

3. Agluonos šventovėje latvių ir lietuvių maldininkų giedamų giesmių pobūdis

Romos Kolizijoje giedamų tradicinių Kryžiaus kelio giesmių struktūra: kreipinys, atliepas, skaitinys arba mąstymas, poteriai ir lotyniška giesmė „Stabat Mater“ (liet. „Stovi Motina“, latv. „Stāv Māte“).

Būtina aptarti Agluonos šventovėje latvių ir lietuvių giedamų Kryžiaus kelio maldų bei giesmių pobūdį.

Liturginiame maldyne „Teicit Kungu“ nurodyta, kad apvaikštant Kryžiaus kelią prie kiekvienos stoties giedami du giesmės „Kryžiaus kelias“ („Krustaceļš“) posmai³¹.

Maldyne „Slavējiet Kungu“ teigiama, kad apvaikštant Kryžiaus kelią svarbiausios dvi giesmės: „Iesākuma“ ir „Krustaceļš“³².

Jaunimas 14-os stočių Kryžiaus kelią, arba mažąsias kalvarijas, apvaikšto melddamasis ir giedodamas maldas bei giesmes iš maldyno „Kūpa ar Jezu“, pagrindinė giesmė – „Kurs už mus kaltus kentėjai („Tu, kurs par mums esi citis“)³³.

Maldininkai, kurie 14-os stočių Kryžiaus kelią, arba mažąsias kalvarijas, apvaikšto giedodami iš psalmių knygos „Bēru psalmi Latgalē“, eidami nuo stoties prie stoties gieda po keletą 51 (50) psalmės posmų³⁴.

Per Švč. M. Marijos Ėmimo į dangų atlaidus, Šv. Meinhardo didžiosios šventės naktinės vigilijos metu 14-os stočių Kryžiaus kelią, arba mažąsias kalvarijas,

apvaikštančią maldininkų procesiją lydi Agluonos bažnyčios choras, giedantis iš choro vadovės I. Lazdyne sudaryto giesmyno „Krustaceļš“. Šiame giesmyne yra 14 giesmių ir 51 (50) psalmė³⁵.

Lietuviai maldininkai 14-os stočių Kryžiaus kelią, arba mažąsias kalvarijas, apvaikšto melsdamiesi ir giedodami iš „Liturginio maldyno“ (giesmės „Kryžiaus kelias“ („Krustaceļš“) ir „Kurs už mus kaltus kentėjai“ („Tu, kurs par mums esi cītis“)³⁶.

Remiantis duomenimis sudaryta 2 lentelė.

2 lentelė. Agluonos šventovėje latvių ir lietuvių maldininkų giedamos Kryžiaus kelio giesmės

Eil. Nr.	Latvių maldynų ir giesmynų pavadinimai	Latvių giedamos maldos ir giesmės	Eil. Nr.	Lietuvių maldynų ir giesmynų pavadinimai	Lietuvių giedamos maldos ir giesmės
1.	„Teicit Kungu“	„Krustaceļš“ giesmė	1.	Liturginis maldynas	1. Giesmė „Krustaceļš“; 2. Giesmė „Tu, kurs par mums esi cītis“.
2.	„Slavējiet Kungu“	1. Giesmė „Iesākuma“; 2. Giesmė „Krustaceļš“.	–	–	–
3.	„Kūpa ar Jezu“	Giesmė „Tu, kurs par mums esi cītis“	–	–	–
4.	„Bēru psalmi Latgalē“	51-a (50-a) psalmė	–	–	–
5.	„Krustaceļš“	14 giesmių ir 51-a (50-a) psalmė	–	–	–

Išvados

1. Agluonos šventovės šventoriaus 14-os stočių Kryžiaus kelias yra pranciškoniško pamaldumo praktika, įkurta vietos dominikonų 1780 m.

2. Agluonos šventovės šventoriuje įrengtas 14-os stočių Kryžiaus kelias apvaikštomas per gavėnią, taip pat per Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų šventę. Jį apvaikšto latvių ir kaimyninių šalių, taip pat ir Lietuvos, maldininkai.

3. Latviai maldininkai, apvaikščiodami Kryžiaus kelią, meldžiasi iš penkių maldynų ir giesmynų, o lietuviai – tik iš „Liturginio maldyno“.

4. Latviai maldininkai gieda įvairias giesmes ir psalmes, o lietuviai – tik dvi giesmes.

5. Lietuvių maldininkus su latviais vienija dvi latvių maldynuose esančios Kryžiaus kelio (latv. *Krustaceļš*) giesmės: „Kryžiaus kelias“ („Krustaceļš“) ir „Kurs už mus kaltus kentėjai“ („Tu, kurs par mums esi cītis“).

Tyrimo išvados pagrindžia darbo pradžioje iškeltą prielaidą, kad latviai ir lietuviai maldininkai, apvaikščiodami Agluonos šventovės Kryžiaus kelią, arba mažąsias kalvarijas, gieda skirtingas giesmes.

NUORODOS

- ¹ Basilica Aglonensis. Compact record disc. 2005 SIA Infodisk Media. ISBN 9984-9838-1-1.
- ² Aglyuna. Vēsturiskas pīzeimes / red. A. Novickis. Rīga. 1929. P. 56.
- ³ Basilica Aglonensis. Ten pat.
- ⁴ *Chodźko D.* Aglon. Kościół i klasztor OO Dominikanow. Warszawa. 1912.
- ⁵ Aglonas Bazilika // Katōļu Dzeive / sast. S. Tuliša, red. A. Aglonietis, māksl. P. Gleizdāns. Rēzekne. 1993.
- ⁶ *Briška B.* Latgola muna tāvzeme. P/s Latgaļu izdevnīceiba. Sine anno. Sine loco. P. 164.
- ⁷ *Kemps F.* Latgales likteņi. Rīga. 1991.
- ⁸ *Petere I.* Daugavpils Novada. Krucifiksi. Latgales pētniecības institūta izdevniecība. Daugavpils. 1998.
- ⁹ *Skrinskas R. G.* Piligrimo vadovas po stebuklingas Marijos vietas. Kaunas. 1999.
- ¹⁰ *Мотузас А.* Культ горы трёх крестов в Аглоне (Латвия), Вильнюсе (Литва) и Казимиерц Дольни (Польша) // Literatūra un kultūra: process, mijiedarbība, problemas. Zinātnisko rakstu kraājums. T. 8. Daugavpils: Saule. 2006 P. 321–332.
- ¹¹ Basilica Aglonensis. Ten pat.
- ¹² Aglyuna. Vēsturiskas pīzeimes / red. A. Novickis. Rīga. 1929. P. 56.
- ¹³ Liturgijas apžvalga / knyģā parengē s. O. Baliūnaitē ACJ, s. E. Bedalytē ACJ. Tekstus papildē kun. V. Šimkūnas SJ. Kaunas. 1996. P. 80.
- ¹⁴ Kančios kelias (lot.).
- ¹⁵ Katalikų Bažnyčios istorija / vertė R. Grucė, G. Sodeikienė. Vilnius. 1996. D. 1. P. 377.
- ¹⁶ *Ramanauskas B.* „Aš savo dalį atlikau...“. Brooklyn. 1983. P. 261.
- ¹⁷ *Ramanauskas B.* Kryžiaus keliai ir jų istorija // Šv. Pranciškaus varpelis. Brooklyn. U.S.A. 1953. P. 108.
- ¹⁸ Droga Krzyżowa. Dzieje nabożenstwa i antologia współczesnych tekstów / opr. ks. J. Kopec. Księgarnia Św. Wojciecha. Poznań. 1987. S. 38.
- ¹⁹ *Ramanauskas B.* „Aš savo dalį atlikau...“. Ten pat. P. 262–263.
- ²⁰ *Motuzas A.* Beržoro kalvarių Kryžiaus kelio apeigų ir muzikos kilmė // LKMA suvažiavimo darbai. Vilnius. 1999. T. 17. P. 443–516.
- ²¹ *Motuzas A.* Tytuvėnų bažnyčios kluatro kalvarių tipo Kryžiaus keliai // Tiltai. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 1999. Nr. 3–4 (8–9). P. 99–128.
- ²² 1992–2003 metų vasaros ekspedicijų medžiaga // Šv. Antano religijos studijų instituto prie Katalikų teologijos fakulteto Vytauto Didžiojo universitete Folkloro kabineto archyvas (Kretinga).
- ²³ 1992–2003 metų vasaros ekspedicijų medžiaga // Ten pat.
- ²⁴ Teicit Kungu. Reigas Metropolijas kurija. 1990.
- ²⁵ Slavėjiet Kungu. Lūgšanu un dziesmu grāmata. Rīgas Metropolijas kurija. 1994.
- ²⁶ Kupa ar Jezu. Lyugšonu grūmota bārnim un jaunīšim. Rēzeknes-Aglyunas diecezes kurija. 2002.
- ²⁷ Bēru psalmi Latgalē / Pīraksteja un sakōrtōja Ieva Lazdyne. Aglyunas bazilikas kōra skūla. 2006.
- ²⁸ Krustaceļš / Pīraksteja un sakōrtōja Ieva Lazdyne. Aglyunas bazilikas kōra skūla. 2010 (manuskripts).
- ²⁹ 1992–2003 metų vasaros ekspedicijų medžiaga // Ten pat.
- ³⁰ Liturginis maldynas. Kėtvirtasis pataisytas leidimas. Lietuvos Vyskupų Konferencijos leidinys. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1996.
- ³¹ Teicit Kungu. Ten pat. P. 71–86.
- ³² Slavėjiet Kungu. Ten pat. P. 79–97.

- ³³ Kūpa ar Jezu. Ten pat. P. 130.
³⁴ Bēru psalmi Latgalē / Ten pat. P. 10–13.
³⁵ Krustaceļš / Ten pat. P. 1–8 (manuskripts).
³⁶ Liturģinis maldynas. Ten pat. P. 378–399.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

- 1992–2003 metų vasaros ekspedicijų medžiaga // Šv. Antano religijos studijų instituto Katalikų teologijos fakultete Vytauto Didžiojo universitete Folkloro kabineto archyvas (Kretinga).
- Aglyuna. Vēsturiskas pēizes / red. A. Novickis. Riga. 1929.
- Aglonas Bazilika // Katōļu Dzeive / sast. S. Tuliša, red. A. Aglonietis, māksl. P. Gleizdāns. Rēzekne. 1993.
- Basilica Aglonensis. Compact record disc. 2005 SIA Infodisk Media. ISBN 9984-9838-1-1.
- Bēru psalmi Latgalē / Pīraksteja un sakōrtōja Ieva Lazdyne. Aglyunas bazilikas kōra skūla. 2006. P. 10–13.
- Briška B.* Latgola muna tāvzeme. P/s Latgaļu izdevnīceiba. Sine anno. Sine loco.
- Chodźko D.* Aglon. Kościół i klasztor OO Dominikanow. Warschawa. 1912.
- Droga Krzyżowa. Dzieje nabożenstwa i antologia współczesnych tekstów / opr. ks. J. Kopec. Księgarnia Św. Wojciecha. Poznań. 1987.
- Katalikų Bažnyčios istorija / vertė R. Grucė, G. Sodeikienė. Vilnius. 1996. D. 1.
- Kemps F.* Latgales likteņi. Riga. 1991.
- Krustaceļš / Pīraksteja un sakōrtōja Ieva Lazdyne. Aglyunas bazilikas kōra skūla. 2010. P. 1–8 (manuskripts).
- Kūpa ar Jezu. Lyugšonu grūmota bārnim un jaunīšim. Rēzeknes-Aglyunas diecezes kurija. 2002.
- Liturģijos apžvalga / knygā parengė s. O. Baliūnaitė ACJ, s. E. Bedalytė ACJ. Tekstus papildė kun. V. Šimkūnas SJ. Kaunas. 1996.
- Liturģinis maldynas. Ketvirtasis pataisytas leidimas. Lietuvos Vyskupų Konferencijos leidinys. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1996.
- Motuzas A.* Beržoro kalvarių Kryžiaus kelio apeigų ir muzikos kilmė // LKMA suvažiavimo darbai. Vilnius. 1999. T. 17. P. 443–516.
- Motuzas A.* Tytuvėnų bažnyčios kluatro kalvarių tipo Kryžiaus keliai // Tiltai. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 1999. Nr. 3–4 (8–9). P. 99–128.
- Pettere I.* Daugavpils Novada. Krucifiksi. Latgales pētniecibas institūta izdevnieciba. Daugavpils. 1998.
- Ramanauskas B.* „Aš savo dalį atlikau...“. Brooklyn. 1983.
- Ramanauskas B.* Kryžiaus keliai ir jų istorija // Šv. Pranciškaus varpelis. Brooklyn. U.S.A. 1953.
- Skrinskas R. G.* Piligrimo vadovas po stebuklingas Marijos vietas. Kaunas. 1999.
- Slavējiet Kungu. Lūgšanu un dziesmu grāmata. Rīgas Metropolijas kurija. 1994. P. 79–97.
- Teicit Kungu. Reigas Metropolijas kurija. 1990. P. 71–86.
- Мотузас А.* Культ горы трёх крестов в Аглоне (Латвия), Вильнюсе (Литва) и Казимиерц Дольни (Польша) // Literatūra un kultūra: process, mijiedarbība, problemas. Zinātnisko rakstu krājums. T. 8. Daugavpils: Saule. 2006. P. 321–332.

Alfonsas MOTUZAS

LATVIAN AND LITHUANIAN CANTICLES OF THE WAY OF THE CROSS IN AGLUONA CHURCHYARD: INTERFACES AND DIFFERENCES

S u m m a r y

Agluona – is a sanctum of Catholic Latvian Latgala. The story of Agluona sanctum begins at the end of the 17th century, when in 1697 the owner of Viškova (currently Agluona) estate Eva Justine Šostovicka invited Dominican monks from Vilnius to strengthen Catholicism in the region, to establish a monastery and a parish school. The monastery was build in 1699, and in 1700 the first wooden church was built, in the main altar of which shortly Dominican monks put a copy of the picture of the Sacred Merciful Mother of God of Trakai and introduced the celebration of the Assumption. In 1780 a brick church was built, as well as a monastery and a wall around the churchyard with 6 gates. In side-niches of the wall sculptures of Jesus Christ's Way of Suffering, the so-called 14-station Way of the Cross or Little Calvary, were set. The church and the monastery are surrounded by lakes and on the eastern side there is a miraculous stream. Since 1824 this stream, due to its healing characteristics, is called St. Anthony's stream.

The sanctum of Agluona is distinguished by its unique piety practice – 14-station Way of the Cross or Little Calvary, where pilgrims walk from one station to another singing particular canticles.

The author of this article raises these questions: 1. what canticles are sung by Latvian and Lithuanian pilgrims in Agluona Way of the Cross or Little Calvary; 2. what are the interfaces and differences of this phenomenon? The aim of the research is to reveal the interfaces and differences of the canticles in prayer books and hymnals used by Latvian and Lithuanian pilgrims for the Way of the Cross or Little Calvary set in Agluona churchyard.

The objectives of the research are: 1. To explore and to present the material collected during summer field expeditions in Agluona about prayer books and hymnals used for the Way of the Cross or Little Calvary set in Agluona churchyard by Latvian and Lithuanian pilgrims; 2. To assess the content of these prayer books and hymnals; 3. To reveal the interfaces and differences of these prayers and canticles; 4. To present the conclusions of the research.

The conclusions of the research:

1. Latvian pilgrims, while walking the Way of the Cross, use five prayer books and hymnals, while Lithuanians use only one „Liturgical prayer book“.

2. The content of Latvian prayer books is comprised of much more diverse canticles and hymns, while Lithuanian prayer books include only two hymns.

3. Lithuanian and Latvian pilgrims share two canticles of the pious practice of the Way of the Cross – “Kryžiaus kelias” and “Kurs už mus kaltus kentėjai”. Both of them are presented in Latvian prayer books.

The conclusions of the research validate the hypothesis that canticles in Latvian and Lithuanian prayer books and hymnals used for the Way of the Cross or Little Calvary set in Agluona churchyard are not identical, i.e. different.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: Latvija, Lietuva, Agluona, 14-os stočių Kryžiaus kelias, sąšajos, skirtumai.

KEY WORDS: Latvia, Lithuania, Agluona, 14-station Way of the Cross, interfaces, differences.

Alfonsas MOTUZAS – Vytauto Didžiojo (Kaunas) ir Lietuvos edukologijos universitetų profesorius, habilituotas humanitarinių mokslų (etnologija) daktaras, Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto Lietuvos Katalikų Bažnyčios istorijos centro direktorius, Lietuvių katalikų mokslo akademijos narys. Tyrinėjimų sritis – Europos šalių religijų etnologija (antropologija) ir etnomuzikologija. Adresas: Gimnazijos g. 7, 44260 Kaunas. El. paštas a.motuzas@ktf.vdu.lt.

Alfonsas MOTUZAS – Habil. Dr. (ethnology), professor at Vytautas Magnus (Kaunas) and Vilnius Pedagogical Universities, director of the Institute of Lithuanian Catholic Church History at the faculty of Catholic theology in Vytautas Magnus university. Fields of scientific research – ethnology (anthropology) and ethnomusicology of European religions. Address: Gimnazijos g. 7, 44260 Kaunas. E-mail: a.motuzas@ktf.vdu.lt.